

רשימות חוברת לח

בס"ד.

פתח דבר

לקראת חג הפסח, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — "יומן" — מחג הפסח תרצ"ב.

ובתור הוספה — הרשימה ד"פסח תש"א ניצא" (נדפסה בחוברת יו"ד ע' 35 ואילך, ובאה כאן בפיענוח מחודש).

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

י"א ניסן, ה'תשנ"ו

ברוקלין, נ.י.

יב' — כ' ניסן צ"ב. ריגא.

עשה סיום על מס' סנהדרין.

מכירת חמץ ליהודי ובע"ק, והיהודי מוכרו אח"כ לא"י.

כ"ק מו"ח אד"ש חתם שטר המכירה בלילה — ליל יד' — ערערו שלא יכתבו בשטר היום יום יג' וכו' כיון שהוא כבר יד'. מו"ח לא התרצה לזה וצוה לכתוב יג'. "כך ראיתי מעשה אצל כ"ק אדנ"ע שהי' חתום השטר בשעה 11 בלילה לערך ובכ"ז כתבו יג' ניסן. ויש טעם על מכירת החמץ ביג' ניסן".

סדר הג' מצות שלו על טס של כסף (פאָדנאָס).

אכילת האפיקומן בליל א' הקפיד — קודם חצות. בליל ב' נתאחר הרבה.

יום א' שחרית צוה שיגמרו תפלת שחרית קודם חצות היום. שאלתיו אם כן הוא בטל וגשם ואמר כי כ"ק אדנ"ע נהג כן. — [א"י אם בקביעות. הכותב] ופעם חפץ ליגמר תפלת השחרית — עד הלל — עד שעה 9. והתפללה ביחידות וגמרה עד שעה זו. כי היו זמנים מיוחדים, וואָס עַר האָט געלעבט ע"פ קבלה, טרוקענע קבלה.

כ"ק אדנ"ע הי' אומר שאין לנהוג בהדורים בחהמ"צ. — הטעם שלא יחול בקבלה בנדר. כ"ק מו"ח אד"ש. — לא כל שנותיו אכל כל ימי הפסח שמורה הנאפית בע"פ. אכל בכף ולא במזלג. אחר כל לקיחה אל פיו הי' קונחה. לא הי' בפיו עוד איזה מאכל בכ"א עם השמורה, לבד יין, שבו הי' מרכך את השמורה. אחרון ש"פ פלעגט ער דוקא בראָקען. גם לכורך הי' לוקח חרין שלא שרוהו במים. ואם הי' סאָלאַט הי' אוכלו אח"כ ולא ביחד עם השמורה.

כ"ק אדנ"ע הי' ניעור ליל זש"פ. אומר דא"ח ליל זש"פ. בסעודת יום אחרון ש"פ אומר ג"כ דא"ח, אבל מאמר קצר 15-20 מינוט. כ"ק אדנ"ע הי' יוצא לסעודה זו 5-4½ אחר חצות היום.

בשחווהמ"פ אין לומר "שלום עליכם".

אין להפסיק באמירת הטו' דיינו.

בברכת פרה"א אין לפטור אלא את הכזית מרור ולא זה של כורך.

כן אמרו לי (כנראה כ"ק אדנ"ע. הכותב). רבות קרה שכ"ק אדנ"ע הי' מעשן אחר אכילת האפיקומן.

כ"ק אדנ"ע הי' מבאר בהגדה: בלילה הא' — בחצי הב' כדי שיהי' אכילת האפיקומן קודם חצות. וביותר בלילה הב'. לא ע"ד פי' ההגדה כ"א ענינים ענינים. הרבה פעמים בשייכות אל הדא"ח שדבר. פעם (פסח נז'. קצת מסופקני. הכותב) דבר ע"פ ועברתי בארמ"צ משך ב' שעות ויותר. באר מלאך שרף שליח — יצירה ב"א, ועוד למעלה יותר אחה"צ וקודם הצמצום וכו'. קרה שהפסיק וחשב אבל לא אמר, ואח"כ קרא אותי ואמר לי את זה חשבתי ורשום הדברים.

בשנת נ"ז היינו במוסקבא, שאז היתה האַפּעֶרְאַצִיא אצלי. סבלתי אז יסורים גדולים, עד שקרחו כל שערותי, אבל לא הוצאתי אף אנחה אחת. ובתור פיוס הי' אומר כ"ק אדנ"ע דא"ח בשבילי, ואני הייתי שוכב ומעלה על הכתב.

ר"ה מפאַרִיץ הי' מתחלה "חסיד" של ר"מ מצ'ערנאָבֵל, וקודם נסעו לליובאַוִיץ בקש ממנו רשות "אויף אַרויס פּון פּאָדאַנסטִיעַ". כ"ק אדנ"ע אמר לאחד — שלא הי' שבע רצון משו"ת שלו — הרי יש ע' פנים לתורה, ומזה הי' החדו"ת מלפנים, אבל הרי יש ג"כ וכו' לפנים, ומהם ברו החדושים אח"כ.

מה שביאר:

כל דצריך ייתי ויפסח. הקושיא הידועה דא"נ אלא למנויו. אלא דכ"ז בזביהמ"ק, אבל עתה שהאפיקומן במקום הפסח וכו'.

אלו לא הוציא וכו' לפרעה במצרים. אבותינו — מוחין. ואלו לא הוציא המוחין, אף שהי' גאולת המדות, וכמוש"נ ומביא גואל לב"ב, בכ"ז השעבוד הי' נשאר, אף שהיתה גאולתם.

מעשה בר"א וכו' ק"ש ש"ש. יקשה מפני מה עד שבאו תלמידיהן דוקא. אלא שזה ניכר בתלמידים. ובאר בזה כ"ק אדנ"ע שהתנאים הי' שמות, וכמבואר אליעזר יהושע אל-עזר עזריי', לבד ר"ע ור"ט, שר"ע זהו — מסנ"פ, ור"ט המשכה בעולם, שהוא הי' עשיר, נתעסק עם אריסין וכו'. וצריך שהתלמידים יבואו לק"ש וכו' יחור"ע.

ימי חייך הימים וכו'. בכריה"ע היום אחר הלילה אבל בביהמ"ק, אכילת קדשים הלילה אחר היום. ימי חייך הימים לעבדעדיגע טעג. כל ימי חייך להביא הלילות שיביאו גם בלילות וכו' (ע"ד חכ"א וכו' המשיח, הנני זוכר רק זה שאמר שדבריהם באור על בן זומא. הכותב).

וארבה א"ז ואתן ל"א יצחק. כדי שיהי' רבוי צ"ל ע"י יצחק גבורות
וכמו גבורות גשמים וכו' (קצת בספק. הכותב).
ואתן לעשו אה"ש לרשת אותו. בקצרה: ואתן לאה"ש כדי לרשת
אותו.

יב' — כ' ניסן תרצ"ב. ריגא.

א. בערב פסח, תענית בכורות¹, עשה כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיום² על מסכת סנהדרין.

מכירת חמץ — ליהודי ובערב קבלן³, והיהודי מוכרו אח"כ לאינו יהודי.

כ"ק מו"ח אד"ש חתם שטר המכירה בלילה — ליל יד'. ערערו שלא יכתבו בשטר היום יום יג' וכו', כיון שהוא כבר ליל יד', אבל כ"ק מו"ח אד"ש לא התרצה לזה, וצוה לכתוב יג', באמרו: "כך ראיתי מעשה אצל כ"ק אדנ"ע, שהי' חתום השטר בשעה 11 בלילה לערך, ובכל זאת כתבו יג' ניסן. ויש טעם על מכירת החמץ ביג' ניסן"⁴.

ב. כ"ק מו"ח אד"ש סדר הג' מצות שלו על טס של כסף⁵ (פאָדנאַס (מגש)).

אכילת האפיקומן: בליל א' — הקפיד לאכול קודם חצות. בליל ב' — נתאחר הרבה⁶.

ביום א' שחרית — צוה כ"ק מו"ח אד"ש שיגמרו תפלת שחרית קודם חצות היום. שאלתיו אם כן הוא הסדר ביום א' דפסח משום תפלת טל ובשמע"צ משום תפלת גשם, ואמר, כי כ"ק אדנ"ע נהג כן [איני יודע אם נהג כן בקביעות. הכותב], ופעם חפץ ליגמר תפלת השחרית — עד הלל — עד שעה 9, והתפללה ביחידות,

(1) ראה טושו"ע ואדה"ז אר"ח סת"ע.

(2) להעיר משיחת י"ט כסלו תשט"ז, שאף שאדמו"ר מהוריי"צ הי' עושה סיום, מ"מ, הי' גם מתענה.

(3) ראה הל' מכירת חמץ בשו"ע אדה"ז (נדפסו לאחרי הל' פסח — בהוצאת קה"ת תקס, ב). וראה גם "היום יום" יד ניסן: "בבית רבינו נוהגין שלא לעשות את הרב למורשה, אלא למכור לו את החמץ ובערב קבלן".

(4) פאקסימיליות משטרי מכירת חמץ של רבותינו נשיאינו מי"ג ניסן — ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תש"ז) מול ע' 20 (של אדמו"ר מהר"ש). יגדיל תורה נ"י. חוב' נח סימן מח (של אדמו"ר מהורש"ב ומהוריי"צ, ושל רבינו).

(5) ראה גם "רשימות" חה"פ תרצ"א (חוברת ה — יומן ב) ע' 18 ובהנסמן בהערה 5.

(6) ראה "רשימות" שם ע' 19 ובהנסמן בהערה 16. וראה גם תורת מנחם — התוועדיות

תשי"א ח"ב ע' 17.

וגמרה עד שעה זו. וביאר כ"ק מו"ח אד"ש בטעם הדבר — כי היו זמנים מיוחדים, וואָס עַר האָט געלעבט ע"פ קבלה, טרוקענע קבלה.

ג. כ"ק מו"ח אד"ש סיפר:

כ"ק אדנ"ע הי' אומר שאין לנהוג בהדורים בחג המצות.
— הטעם לזה הוא שלא יחול בקבלה בנדר. ביאור כ"ק מו"ח אד"ש. —

לא כל שנותיו אכל אדנ"ע כל ימי הפסח מצה שמורה הנאפית בערב פסח.

אדנ"ע נזהר ביותר משרוי, ולכן אכל בכף ולא במזלג. וגם הכף — אחר כל לקיחה אל פיו, הי' קונחה.⁷

לא הי' בפיו עוד איזה מאכל בבת אחת עם השמורה, לבד יין⁸, שבו הי' מרכך את השמורה.

אחרון של פסח פלעגט ער דוקא בראַקען (הי' נוהג לאכול דוקא שרוי)⁹.

גם: לכורך — הי' לוקח חריין שלא שרוהו במים, ובמילא לא שייך בו חשש שרוי. ואם הי' גם סאַלאַט (ששרוהו במים לנקותו, אף שנגבוהו) — הי' אוכלו אח"כ, ולא ביחד עם השמורה, מחשש שרוי.

כ"ק אדנ"ע הי' ניעור ליל שביעי של פסח¹⁰. הי' אומר דא"ח ליל שביעי של פסח. בסעודת יום אחרון של פסח הי' אומר ג"כ דא"ח, אבל רק מאמר קצר, 15-20 מינוט. כ"ק אדנ"ע הי' יוצא לסעודה זו בשעה 5-4^{1/2} אחר חצות היום¹¹.

בשבת חול המועד פסח אין לומר "שלום עליכם"¹².

(7) ראה גם שיחת אחש"פ תשי"ב ס"ט. ר"ד בעת הסעודה דליל ב' דחה"פ תש"ל סט"ו (המלך במסיבו ח"ב ע' קיב).

(8) ראה גם שיחות: חוהמ"פ ש"ת ס"ג (סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 37). ליל אחש"פ תש"ב ס"ב (סה"ש תש"ב ע' 105). יום א' דחה"פ תש"ג סכ"ח (סה"ש תש"ג ע' 64). הובא בספר המנהגים חב"ד ע' 41.

(9) ראה סה"ש תש"ב שם. — נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ב ע' 30 ואילך.

(10) ראה גם "רשימות" שם ע' 22 ובהנסמן בהערה 39.

(11) ראה גם "היום יום" אחש"פ. ר"ד בעת הסעודה דיום אחש"פ תשכ"ז ס"א (המלך במסיבו ח"א ע' קסא).

(12) כ"ה גם ב"רשימות" חוברת ד' (יומן א) ע' 12 (בנוגע לשבת חוה"מ סוכות). אבל ב"היום יום" יט ניסן (ויז תשרי) — שאומרים בלחש.

אין להפסיק באמירת הטו' דיינו¹³.

בברכת בורא פרי האדמה לאכילת הכרפס שצריך לכוין להוציא גם המרור בברכה זו — אין לפטור אלא את הכזית מרור, ולא זה של כורך¹⁴. כן אמרו לי (כנראה כ"ק אדנ"ע. הכותב).

פעמים רבות קרה שכ"ק אדנ"ע הי' מעשן אחר אכילת האפיקומן.

ד. סיפר גם ע"ד ביאורי ההגדה:

כ"ק אדנ"ע הי' מבאר בהגדה: בלילה הא' — בחצי הב' של הלילה (בחלק ההגדה שלאחר ברכת המזון), כדי שיהי' אכילת האפיקומן קודם חצות. וביותר הי' מבאר בלילה הב'¹⁵.

הביאורים לא היו ע"ד פירושי ההגדה, כי אם ענינים ענינים. הרבה פעמים היו הביאורים בשייכות אל הדא"ח שדיבר באותו פרק זמן.

פעם (בפסח תרנ"ז. קצת מסופקני. הכותב) דבר על פסוק¹⁶ "ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה'", "אני ולא מלאך כו' שרף כו' שליח כו"¹⁷ — משך ב' שעות ויותר. וכאר ג' הענינים דמלאך שרף שליח — שקאי על יצירה בריאה ואצילות¹⁸, ועוד למעלה יותר — אחר הצמצום וקודם הצמצום וכו'.

קרה שהפסיק הדיבור, וחשב, אבל לא אמר, ואח"כ קרא אותי, ואמר לי את זה חשבתי, ורשום הדברים.

ה. ובהמשך לזה — סיפר:

בשנת תרנ"ז היינו במוסקבא¹⁹, שאז היתה האפּעֶרָאֶצִיא (הניתוח) אצלי. סבלתי אז יסורים גדולים, עד שקרחו כל שערותי,

(13) הובא גם בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' כח. — נתבאר בשיחות ליל א' דחה"פ תשי"ב ס"ה ואילך. ליל ב' דחה"פ תשט"ו. ועוד.

(14) ולהעיר, שבהגש"פ (הנ"ל ע' יא) כותב רבינו: "ומכוון להוציא גם המרור של כורך" (השקו"ט בזה ע"ד הנגלה — ראה "הסדר הערוך" (ירושלים תשנ"א) ע' שכ"ז. וש"נ).

(15) ב"רשימות" שבהערה 6: "ליל ב' מבאר ההגדה".

(16) בא יב, יב. — נתבאר גם בד"ה ששת ימים גו' תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' פא ואילך).

(17) נוסח הגש"פ.

(18) אף שבדרך כלל מבואר שקאי על ביע' — ראה לקו"ת צו יב, ג. סידור (עם דא"ח)

סדר הגדה רצט, א. סה"מ תש"ה ע' 150. לקו"ש חל"ב ע' 43.

(19) להעיר מאגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' רלו: "תחלת חורף תרנ"ז, לרגלי חלישות הבריאות נסע הוד כ"ק אממו"ר הרה"ק, עם כבוד אמי מורתי הרבנית שליט"א ועמדי למאסקווא לעסוק ברפואות".

אבל לא הוצאתי אף אנחה אחת. ובתור פיוס, הי' אומר כ"ק אדנ"ע דא"ח בשבילי, ואני הייתי שוכב ומעלה את הדברים על הכתב.

עוד סיפר:

ר' הלל מפאריץ הי' מתחלה "חסיד" של הרה"צ ר' מרדכי מצ'ערנאָביל, וקודם נסעו לליובאוויץ (לאדמו"ר האמצעי) בקש ממנו רשות "אויף אַרויס פון פּאָדאַנסטיץ" (לצאת מהנתינות-אזרחות)²⁰.

כ"ק אדנ"ע אמר לאחד — שלא הי' שבע רצון מהשו"ת שלו — הרי יש שבעים פנים לתורה²¹, ומזה הי' החדושי-תורה מלפנים (בדורות שלפנינו), אבל הרי יש ג"כ וכו' לפנים²², ומהם בדו החדושים אח"כ²³.

*

ו. להלן מה שביאר כ"ק מו"ח אד"ש בעניני ההגדה:

"כל דצריך ייתי ויפסח":

הקושיא הידועה דהפסח אינו נאכל אלא למנויו²⁴, ואיך אפ"ל "כל דצריך ייתי ויפסח" אם אינו ממנויו. אלא, דכל זה בזמן ביהמ"ק כשהיו מקריבים הפסח, אבל עתה שאין מקריבים פסח אלא האפיקומן הוא במקום הפסח וכו'²⁵.

ז. "אלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו וכו'" אנו ובנינו ובני בנינו

משועבדים היינו לפרעה במצרים":

אבותינו — קאי על המוחין²⁶. ואלו לא הוציא את (אבותינו) המוחין, הרי אף שהי' גאולת המדות, וכמו שנאמר "ומביא גואל לבני בניהם" (שקאי על המדות²⁷), בכל זאת השעבוד של המדות

(20) ראה גם שיחת ליל אחש"פ תרח"ץ ס"כ (סה"ש תרח"ץ ע' 276).

(21) זהר ח"א מז, ב. ח"ג כ, א. רטז, א. רכג, א. וראה במדבר"ר פי"ג, טז.

(22) כלומר: לה"פנים" דתורה — יש ג"כ וכו' (בחי' אהור).

(23) ראה גם שיחת שמח"ת תרס"א (לקו"ד ח"ד תשצד, ב): "כתיב והנה מגילה עפה כתובה פנים ואחור, מדאיכא פנים איכא גם אחור", ומסיים, שהפירושים הסברות והאוקימתות של רש"י ותוס' וכו' הם משבעים פנים לתורה, ולעומתם יש גם כאלה שהם משבעים אחור לתורה.

(24) זבחים נו, ב (במשנה). רמב"ם הל' ק"פ רפ"ב.

(25) ראה בכ"ז במבוא להגדה שלמה ע' 110. וראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תש"ד ס"ג

(סה"ש תש"ד ע' 86).

(26) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תרח"ץ ס"ח (סה"ש תרח"ץ ע' 265). תרצ"ט ס"א

(סה"ש תרצ"ט ע' 323).

(27) ראה סידור (עם דא"ח) שער התפילין יז, ב. ובכ"מ.

הי' נשאר ("אנו ובנינו ובני בנינו²⁸ משועבדים היינו"), אף שהיתה גאולתם.

ח. "מעשה ברבי אליעזר וכו'" עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית":

יקשה מפני מה נאמר עד שבאו תלמידיהן דוקא ואמרו להם כו', ולא עד שהגיע זמן ק"ש. אלא שענין זה צריך להיות ניכר בתלמידים, כדלקמן.

וביאר בזה כ"ק אדנ"ע, שמציאותם של התנאים ה"ז שמות של הקב"ה²⁹, וכמבואר בשמותיהם של התנאים שנזכרו כאן: רבי אליעזר — שם א"ל, רבי יהושע — שם י"ה, ועד"ז רבי אלעזר בן עזרי' — ב' השמות א"ל וי"ה. לבד רבי עקיבא ורבי טרפון, שאף שלא נתפרש זה בשמותיהם, הרי, רבי עקיבא זהו כל ענינו — מסירת נפש³⁰, ורבי טרפון ענינו המשכה בעולם, כפי שמצינו³¹ שהוא הי' עשיר, ונתעסק עם אריסין וכו'.

ומעלה זו של התנאים צריכה להיות ניכרת בתלמידים. וזהו הפירוש "עד שבאו תלמידיהם וכו'" — שצריך שהתלמידים יבואו לק"ש וכו' (של שחרית), שענינה יחודא עילאה³², שזוהי דרגתם של התנאים, שמות של הקב"ה, כנ"ל.

ט. "ימי חייך הימים וכו'":

בבריאת העולם — היום הולך אחר הלילה, אבל בביהמ"ק, אכילת קדשים — הלילה הולך אחר היום³³. וזהו "ימי חייך הימים" — לעבְּעָדִיגַע טַעַג, "כל ימי חייך להביא הלילות" — שיביאו החיות גם בלילות וכו'³⁴, שהלילות יהיו הולכים אחר הימים (ע"ד ביאור המשך

(28) בסה"ש תרצ"ט שם: "אנו ובנינו ובני בנינו, היינו ז"א ונה"י ומלכות".

(29) לכאורה הכוונה שמציאותם של התנאים היא תורה, שהיא שמותיו של הקב"ה. — וראה גם תו"א שמות מט, ב ואילך.

(30) כפי שאמר לתלמידיו "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה — בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך — אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו" (ברכות סא, ב).

(31) ראה נדרים סב, א. ויק"ר פל"ד, טז. כלה פ"א. כלה רבתי פ"ב.

(32) ראה גם שיחות ליל ב' דחה"פ תרצ"ז ע' 225). ליל א' דחה"פ

תרח"ץ ס"ט (סה"ש תרח"ץ ע' 262). ליל ב' דחה"פ תש"ג סל"ז (סה"ש תש"ג ע' 71). תש"ד ס"ח (סה"ש תש"ד ע' 88).

(33) חולין פג, סע"א. וש"נ.

(34) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תש"ג סל"ט (סה"ש תש"ג ע' 72).

הפיסקא "וחכמים אומרים וכו' לימות המשיח"³⁵ — הנני זוכר רק זה שאמר שדבריהם של חכמים הם ביאור על דרשת בן זומא הנ"ל. (הכותב).

י. "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק":

כדי שיהי' ריבוי ("וארבה גו'") — צ"ל ע"י יצחק, שענינו גבורות, וכמו גבורות גשמים וכו'³⁶ (קצת בספק. הכותב).

יא. "ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו":

פיסקא זו נאמרה בקצרה, ופירושה: "ואתן לעשו את הר שעיר כדי לרשת אותו", כלומר, הפירוש ד"לרשת אותו" הוא (לא שעשו יורש את הר שעיר, אלא) שבנ"י יורשים את עשו, וזהו "ואתן לעשו את הר שעיר" כדי "לרשת אותו", שע"ז ירשו בני"י את עשו³⁷.

(35) ראה גם סה"ש תש"ג שם. שיחת ליל ב' דחה"פ תשח"י ס"ט (לקו"ש ח"ג בסופו).
 (36) ראה סידור (עם דא"ח) סוף שער התקיעות (רמז, א"ב): "כל השפעות ברבוי גדול הוא ע"י הגבור, כמו הגשמים שיורדים בגבורה .. וזהו וארבה את זרעו, ארבה בגי' יצחק שהוא בבחי' הגבורות כו'".

(37) ראה גם שיחות ליל ב' דחה"פ תש"ג סמ"ב (סה"ש תש"ג ע' 74). ליל א' דחה"פ תש"ה ס"ז (סה"ש תש"ה ע' 83).